

Бібліотека „Доброї Новини“, Ч. 5.

24. 6. 40

Що таке соціалізм?

(Третє видання.)

Читайте та ширіть

„ПРАЦЯ“, часопись ~~для робочого люду, орган~~ української соціалдемократичної партії, виходить у Львові. — Адреса: „Праця“, Львів, ул. Скшинського ч. 14. (Lemberg, Austria.)

„БОРБА“, українська соціалдемократична часопись для робочого народу, виходить у Чернівцях (Буковина). — Адреса: „Борба“, Чернівці (Буковина), ул. Райса ч. 16.

„ДОБРА НОВИНА“, просвітно-наукова та суспільна часопись для працюючого люду, виходить у Львові. — Адреса: „Добра Новина“, у Львові, ул. Скшинського ч. 14. („Dobra Nowyna“, Lemberg, Austria.)

„ЖАЛО“, сатирично-гумористична часопись, виходить у Львові що два тижні. — Адреса: „Жало“, у Львові, ул. Скшинського ч. 14. (Lemberg, Austria.)

„ДЗВІН“, літературно-науково-артистичний журнал-місячник, виходить у Київі. — Адреса: „Дзвін“, Київ, Жилянська ч. 20 (Росія).

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган української соціалдемократії в Канаді та Злучених Державах, виходить у Вінніпегу (в Канаді). — Адреса: „Robotchyj Narod“, Winnipeg, Man., Box 3658 (Sta. B.), Canada.

„ГАЙДАМАКИ“, часопись для українського робочого народу в Америці, виходить в Новій Йорку (в Сполучених Державах). Адреса: „Haydamaka“, New York, N. Y., 639 E., 11 Str., U. S. of America.

„РОБІТНИК“, орган української соціалістичної партії в Америці. — Адреса: „Robitnyk“, Detroit, Mich., 1745 Michigan Ave, U. S. of America.

2096/13

Бібліотека „Доброї Новини“. Ч. 5.

В. ЛЕВИНСЬКИЙ.

ЩО ТАКЕ СОЦІАЛІЗМ?

Інтерпеляція. — Місця сконфісковані зазначені [].

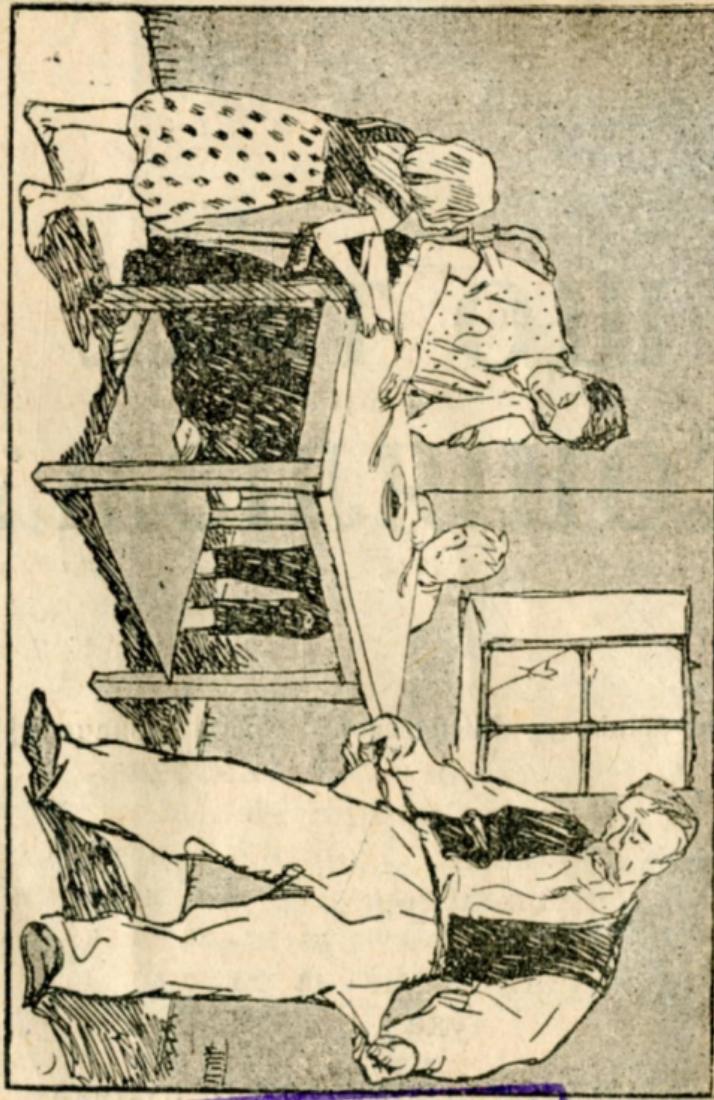
(Handwritten red mark: a large 'X' with a diagonal line through it, followed by '1919').

ЛЬВІВ, 1914. — НАКЛАДОМ П. БУНЯКА.

Із Народної Друкарні.

ЗК9 НОЗ(2-Чи)

Біда в робітничій хаті.

Львівська державна
наукова бібліотека

ЛІТОГРАФІЯ

АН УРСР

№

3256

№ И 63940

~~24.6.49~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Наймити і дуки.

Тяжко стало на сьвіті жити! Куди не поступиш, всюди нарікають робочі люди на свою долю і нужду. З кождим днем стає для них гірше а поратунку нема ні відки.

Гляньте но ви нині на житє робітника!

Гарує він цілу днину. Рук му далі не стає, аби заробити кровавий крейцар, котрим треба самому дихати тай діточкам хліба купити, аби з голоду не пухли, тай заткати ним ненаситне горло панам та урядови.

А мужик?!

Сидить він собі на тих ниточках землі від сьвіту до темної ночі, тай поре її своїми руками. Здоровле все вкладає в неї, аби тільки зародила свята землиця. Ні сьвітла йому, ні відпочинку, ні доброї години! Але за те опікунів у нього по самі вуха! Як чорні гайворони обсіли його шкіру: і пан і уряд і піп і лихвар. Всі вони хочуть жити з мужика.

А тут, як прийде переднівок, то голод і слабість суне селом. Гинуть люди, як ті мухи, не наживши долі, ні волі. Гей, гей, нема то як мужицька доля!

А ремісник?!

І його доля не ліпша від долі робітника або мужика. Його варстат не дає йому тільки, аби можна з нього вижити з родиною.

І ви спитаєте тепер:

Чи дійсно нема вже на сїм съвіті добра, ні щастя? Чиж тільки в нїм нужда, терпіння і сліози?

І коли хочете дістати на ті питання відповідь, то гляньте на шляхоцькі двори, панські камениці та пишні дідичівські палати! Зайдіть до них, до середини, та гляньте, що то за люди живуть там? І побачите, що живуть там ясні панове, що то не знають ні бідності, ні нужди, ні горя, що то на своїх услугах мають усю державу і край, уряд і військо, карабіни й кулі тай міліони вільних наймитів.

Оттак поділений нинї съвіт на дві громади, на дві кляси. Купка панів, тай міліони робочого люду.

І що кажуть одні і другі про себе?

Люди, а особливо наші, для яких тут на съвіті вічна нужда і ніч, похи-

тують своїми темними головами тай
кажуть :

„Га, що ж робити?! Жили наші діди
й прадіди в злиднях, та так живемо ми,
і так жити муть і наші діти!“

А пани, що то живуть в пишних па-
латах та мають небо таки тут на землі,
щебечуть :

„Так то вже мусить бути на тім
світі! Не наші делікатні і білі ручечки
до дратви! Не нам дусити ся в вар-
статах і фабриках! Не нам чорну зем-
лицю орати! На те все є хамство! На
те все є ремісник, робітник і мужик!
Вони наші слуги! Вони мають на нас
працювати! Таж сам пан-Біг створив
хама для пана!“

А череваті та червонолиці попи зі
сьозами в очах лебедять :

„Братики мої во Христі! Нинішній
лад на світі завів сам Господь! Тер-
піти мусите, братя! І працювати мусите!
Хто терпен, той спасен! Сам Христос
теж терпів. Але за те на тамтім світі
всім вам буде добре та гарно. Всі буд-
дете щасливі, лиш грішники ні. А нема
більшого гріху, як не слухати в покорі
властій... Бо всяка влада походить від
Бога. Ціарське треба віддати ціареви,
а боже Богови...“

І прийшли накінець люди, що кажуть:

„Той темний чоловік говорить велику дурницю, а той пан і піп, оба на купу брешуть так, якби їх який антихрист наняв! Є лихо на сьвіті! Та на те є воно, аби з ним бороти ся. Рай і небо, котрі мають пани й дуки тут на землі, хочемо здобути для всіх визискуваних, толочених, обкраданих і неволених! Нехай щезне наш смуток, горе, нужда і неволя! Сьвітла хочемо! До втрати не маємо нічого, хіба наші кайдани неволі і темноти, в котрі закули нас пани та попи. А хто хоче їх втратити, нехай іде з нами в боротьбу! В кого-ж така темна, дурна і капустяна голова, що хоче далі гнути свій карк і спину в панськім ярмі, нехай слухає ясних панів та си-тих попів і потішає себе їх солодкими словами, що на тамтім сьвіті жде їх зутасені муки, терпіння і слізози — небесна нагорода“.

Відки пішла бідність робітчого люду?

Одні кажуть, що люди бідні тому, що за мало працюють. Другі кажуть, тому, що плють. Треті знов кажуть

тому, що за мало моляться і за мало дають попам на служби божі. Тай інші ще дурниці кажуть.

Треба нам отже розібрати добре, як повстала, відки пішла і де корінь бідності й нужди робочого люду.

Щоби се вчинити, мусимо сягнути в глибоку, дуже глибоку старовину, ще в ті часи, коли люди жили на пів дико.

Біблійні оповідання про рай, що мав колись бути на сьвіті в передвіцькі часи, се чисті людські видумки. Давній чоловік, що своїм житем мало чим ріжлив ся від дикої звірини, не знав щастя, ні раю. Противно! Він був все виставлений на вічну боротьбу з дикою й жорстокою природою. Негода і бурі, дики звіріята і хроби — всі вони були його ворогами, супроти котрих він був безсильний. Добутє вогню дало чоловікови могучу силу. Уживане вогню відріжнювало вже дикого чоловіка від звірини. При помочи вогню чоловік у перве навчив ся варити іду, которую перше мусів їсти сиру. При його помочи вироблював знаряди, котрі давали йому можність вести яке - таке господарство. Люди жили громадами - родинами. Жили вони на спільноту. Не знали: то твоє, а се

мов. Всю було спільне: земля, ліси, ріки таї всі річи потрібні до життя. Поживою було те, що чоловік зловив собі в ріці, або вбив списою, чи стрілою в лісі тай овочі з ростин і дерев. Люди оселявали ся звичайно там, де природа була богата у всякі плоди. Але се жите було непевне, бо залежне від самої природи. Нехай чоловік не вбив звірини, не зловив риби, не знайшов овочів, так вже чекала його голодова смерть. І власне ся журба, щоби не згинути, заставила його дбати про завтра. Люди зачали освоювати і годувати худобу та управляти землю для плекання ростин та дерев. З тим переходили вони вже зі стану варварства до висшого. Люди почали віддавати ся більше-менше пляновій праці, в котрій наступив певний поділ. Сей пас худобу, той полював дику звірину, сей ловив рибу, той управляв землю. Звичайно робили се мушки. Жінки були заняті коло домашної роботи.

Отсей поділ праці довів поволі до того, що вона почала не тільки вдоволяти потреби чоловіка, але лишала йому ще щось понад його потреби, що можна було збути, або замінити. З початку вимінювано предмети за інші,

за те, що хто мав і що було йому потрібне. Пізнійше вимінювано за якийсь предмет, котрий загально був цінений. Таким предметом були з початку худоба і мушлі, відтак дорогі каміння, а вкінці гроші. Праця дала почин до витворювання і громадження богацтв. От тому то люди зачали цінити працю. І тому, коли громади людей стали зі собою воювати, звичайно, за пасовиско, землю, ріку, або за те, що люди одної громади вбили чоловіка з другої, тоді люди не бачили в своїх противниках лише ворогів, котрих треба було вбити, або пожерти, але забирали їх в полон, заставляли їх до ріжних робіт для себе, одним словом, робили їх своїми невільниками. Невільники не мали ніякої свободи. З початку повертано в невільників лише ворогів, а далі й своїх таки людей. Зазичив ся бідний в богатого, а не міг віддати йому, тоді йшов до богатого за невільника. Невільник був у пана звичайною худобою, котру можна було продати, замінити або вбити. Однаке в інтересі пана було живити й удержувати totу худобу, доки вона давала йому свою працю. Невільництво в порівнанню з дикарством було поступом людськості,

Тому, що ведене війни було дуже часте, а війна давала побідникам багату добичу в худобі, людях і богацтвах, являла ся потреба провідників, вождів, себто таких, що вміли добре війну вести. От з'явилися володарі, князі, королі та лицарі. Звичайно були се добрі харцизи, що через підбої підчинювали під свою владу сусідні громади та племена. Але і в громадах самих являлися часто спори і крамоли, котрі треба було судити і лагодити. Робили се люди такі, що в громаді мали велике поважання, а відтак самі володарі та їх помічники, звичайно з якогось високого роду, котрі згодом сповняли найбільші уряди. Володарі оборонювали населене перед нападами ворогів, а за те люди складали їм данину.

Наслідком появи приватної власності маєтків та богацтв з'явилися маєткові і станові ріжниці. А далі зі зростом богацтв та розширенем рільного господарства явила ся потреба постійної виміни за гроші тих предметів, що богатим збували. Вимінювано їх в таких місцях, де людям з ріжних сторін і громад було найдогідніше сходити ся, отже на певних торгови-

цях, ринках, котрі забезпечувано перед нападами неприятелів мурами та валами. З сих рибаків, як також при славнійших монастирах та дворах великих магнатів повстали міста. З появою міст ще більше розвинулося господарське життя людей. З початку більшість міського населення становили рільники, мужики. Деякі з них ставали ремісниками, що зачали витворювати товари для ужитку дворів і монастирів а далі і для продажі. Тими, що занималися купном і продажю товарів були купці. Оттак повстали перші початки товарово-купецького господарства. Воно повело за собою упадок невільництва. Праця невільника за їду не вистарчала вже панови. Не одно, що невільник вироблював для нього, міг він собі купити дешевше від ремісників, чи купців. Панови додінайше було дати мужикови кусник землі, а за неї побирати десятину та панщинну роботу. А як се пан вчинив, то не мав вже клопоту з удержанем невільника. Пан, що мав просторі землі і маєтки, що мав в своїх руках влада, силу і суд, міг робити з кріпаком, що хотів. Забив його — то й кари не було. Кріпак був панською худобою

На ціле своє житє був він прикований до панської рілі. Коли-ж кріпацтво далось йому в знаки до живого, тоді втікав звичайно до міста, де ставав вільним чоловіком, коли через рік потрафив жити без панської опіки.

Між сільськими громадами, селами та містами повстає згодом правильна виміна витворів праці і продуктів землі. Міста богатіють, а з тим зростають в них станові і маєткові ріжниці. Бачимо в них богатих, родових міщан, потомків тих, що первісно в них поселилися, котрі мали в своїх руках управу міста і ремісників, що для оборони своїх інтересів єдналися в корпорації або цехи. А з'єднавши ся до купи, в цехи, здобувають вони собі вольності і впливи на заряд міста та богатіють коштом тих, що на них працюють, себто челядників, термінаторів. Побіч дрібних, бідних ремісників, що виконують роботу лише на замовлене, вироблюють богаті ремісники цілі запаси товарів на ярмарки та ринки.

Відкрите Америки та віднайдене морської дороги до Індії та Китаю з одного боку, а винахід машини та застосоване до неї пари і електрики з другого, спровадили нечувані зміни

у складі людського житя та господарства. Європейські купці стали вивозити товари в дикі краї, а звідтам привозили срібло, золото, дорогі каміння та ріжні богацтва. Винакід машини привів до упадку ремесла, вбив ручну роботу, мануфактуру. Як велитні стали виростати по містах фабрики з високими димарами та величезними варствами, в яких знайшли роботу тисячі людей. На місці рукодільного промислу виступив фабричний, котрий знищив більшість ремісників та зробив з них ниніших робітників, додаток до машини. Богацтва громадилися щораз більше в руках великих міщанських родів, буржуазії. До фабрик треба було що раз більше робочої сили. Її за мало було в місті. Треба було стягнути її з села. Але мужики-кріпаки не мали права покидати самовільно своїх панів, не мали теж права переходити з місця на місце. В інтересі свободної торгівлі і промислу треба було знести всякі середновічні обмежування і під владність феодальним панам. Тому міщани (буржуазія) виступили до боротьби з панами і самовладними урядами за загальну свободу. В тій боротьбі помагали їм робітники і мужики. Боротьба

ротьба повела за собою з одного боку знесене кріпацтва, а з другого запевнила буржуазії силу і власті в державі.

[Пани шляхтичі дали кріпакам волю, за яку казали собі солено заплатити, але величезні простори землі задержали в своїх руках силою, рабунком і шахрайством. В сей спосіб хлопські ліси, луги і пасовиска опинилися в панських руках. При мужиках лишилося стільки землі, що з неї тяжко було вижити. Побідили одначе міщани, великі купці тай промисловці, одним словом — буржуазія, котра захопила власті в свої руки. Робочому людовидалеко ще було до правдивої волі.]

Буржуазія стала всеможним паном. Вона знищила давні звязки між людьми, крім голого інтересу, крім холодних рахунків на готові гроші. Гріш став тепер всемогучою силою. За гріш можна купити все. За нього можна купити і чоловіка, се є, можна приневолити бідного чоловіка до праці на того, в кого є гроші і богацтва. Гріш, капітал, а властиво його властитель капіталіст став паном в цілім світі. Капіталіст полонив для себе міліони робочого люду, міліони пролетарів, що нічого не мають крім своїх рук до праці.

Се нинішні часи! Се нинішній капіталістичний лад! Купка буржуїв-капіталістів і міліони пролетарів — се два табори, на які поділений увесь світ.

*

Таким чином ми пізнали ріжні форми неволі і бідності людей, але не пояснили ще, де її корінь.

Ми бачили, що чоловік в найдавніших часах жив з того, що здобув собі своїми руками в світі, природі. Чоловік, значить, жив з праці своїх рук. Але ми бачили, що самі голі руки ще не вистарчали до життя. Давній чоловік, аби побудувати собі хату, мусів принести, чи звезти собі дерево, мусів його порубати сокирою, чи іншим знарядом з каміня, чи зеліза; аби вбити звірину на мясо і кожух, мусів мати якесь оруже. Хлібороб, аби жити з землі, мусів мати плуг тай інші знаряди. Швець, щоб пошити чоботи, мусів мати якийсь варстат. Подібно і інший ремісник. А нині усякий сирп'яй матеріал перероблюється до ужитку чоловіка не тільки при помочі його рук, але головно при помочі машин. Виходить те, що чоловік від найдавніших часів по нині користувався при праці своїх рук знайдами. Та-

кими були і сокира і оруже, ремісницький і хліборобський варстат, себто земля, плуг, машини, фабрики, то ідо. Все те знаряди, засоби праці.

До кого ж належали вони?

В давнім ладі, ще як люди жили на спільноту, всі засоби праці, які вони не були, належали спільно до громади—родини. Середновічний ремісник теж користувався своїми засобами. Вони були його власністю.

[А нині?! До кого належать ті хліборобські і робітницькі варстата, ті неб обмежені простори плодючої землі, ті машини, копальні та фабрики? До кого належать ті богацтва на сьвіті, витворені працею хлібороба і робітника? Не вже ж вони спільною власністю тих міліонів робочих пчілок, що годують своїх трутнів та галапасів і витворюють всі ті чуда й дива розуму й краси? Не вже ж вони спільною власністю міліонів робочого люду?

Ой ні! Не для них пишається та гарна краса природи! Не для них мешкотять богацтва на сьвіті! Не для них сьвітить ясне сонце! Не для них земля, фабрики, машини, тай інші богацтва на сьвіті! Все те належить до панів та панських урядів, до сильних

сього сьвіту, на котрих робочий люд мусить працювати.

— Якже воно так? — спитає дехто. Чи ж робочий люд працює і мусить працювати на панів? Чи ж він не працює для себе?

Подумайте:

Пан-шляхтич Хлополупський має великі простори землі. От приходить весна... Сніги зникли. Дерева зеленіють. Жите родить ся. Треба ж панську землю обробити! І якже гадаєте? Чи на поле вийде сам шляхтич, його жінка тай паничі з кіньми, плугом, бороною, чи машиною, закотять рукави на своїх білих рученьках, панич з бичом на по-гонича, пані з одного боку а пан з лемішем в руці позаду тай всі вони орати муть свою землю оттак від сьвіту до темненької ночі? Такого дива ще ніхто не бачив. Певно, як би вони так один день поорали собі, то на другий день всі дригнули би. Але пан не дурний! Все те робить двірський наймит, або мужик. Розберіть же тепер добре! Пан Хлополупський має поле і машини і гроші, словом капітал. Щоби обробити поле і зібрати зерно та звезти його на панські обори, наймає він бідаків-мужиків, що

Лівівська державна
наукова бібліотека

3256

М

Що таке соціалізм?

24.8.99

ні мають нї землї (а як мають які обгризки, то вони нє вистарчають навіть часом на оплату ріжних тягарів і податків державі, краеви, громаді), нє мають нї машин, нї гроша, бо як би їх мали, то наплювали би на шляхтика Хлополупського, — а мають тільки голі, чорні, мозолисті руки, котрих власне панови потрібно, котрі він купує і за котрі він платить.

А як платить? Чи може стільки, скільки праця мужика варта? Ні! На те, щоби руки мужика були спосібні до праці, треба, аби сам мужик зі своєю ріднею мав що з'ести, в що одягнути ся, де мешкати. Лише рук спосібних до праці потреба панови. Руки трупа нікому на ніщо не здауть ся. Виходить, що коли пан купує ті здорові руки мужика як звичайний товар, то повинен заплатити за них так, як платить ся за товар. А як же платить ся за товар? За товар платить ся стільки, скільки вложено на його виріб людської праці. Отже за купно рук, себто за робочу силу повинно ся платити стільки, скільки мужик вложив своєї праці в панську роботу. Як би так було, то мужик за працю свою на панських ланах мав би сам зі своєю

родиною добру їду, одежду та хату. Але пан Хлополупський зараз каже: Як маю платити мужикови за його робочу силу стільки, скільки вложив він праці своїх рук в мою роботу, то на що мені купувати її? Купую її не з милосердя над мужиком, або задля його приемности, тільки на те, аби мати добрий зиск, добрий просцент. Тепер нам ясно, що пан не платить мужикови за його працю стільки, скільки вона варта. Він оплачує лише частину праці, яку вложив мужик в панську роботу. А оплачує лише таку частину, аби мужик за оплату її міг ледви вижити, аби він не згинув. Бо як би він згинув, то відки взяв би пан шляхтич Хлополупський ті чорні, мозолисті, мужицькі руки? Значить, велику частину мужицької праці пан зовсім не оплачує. Тота неоплачена мужицька праця — то панський зиск, то його зарібок, то процент! На прикладі виглядає воно так: Мужик, що йде на панський лан і працює на нім від 6 години рано до 6 години вечером, дістас платню за перших 6 годин, за которую мусить сам зі своєю родиною жити та мусить удержувати державу, край, громаду через плачене податків, а других

6 годин він працює на пана за дурно. Тих других шість годин мужицької праці, то додаткова праця, котру пан зовсім не оплачує. І якраз отся неоплачена додаткова праця мужика — се зрабований зиск пана. А чим більше „чорних рук“ працює у пана, тим більший його зиск. Чим довший робочий день, в котрий мусить мужик працювати, тим більше тої неоплаченої додаткової праці для пана, тим більший його зиск.

А як є з працею мужика на ланах пана Хлополупського, так само є і з працею робітників по варстатах і фабриках ріжних панів Кровопійців та Деришкірів.

І саме tota неоплачена додаткова праця робочого люду у всіх її формах та видах — се мати панських богадзв. Вона наповнила їх каси золотом та сріблом. Вона створила нинішні богадзва на сьвіті.

Ну, тепер ми зрозуміли, що робочі люди працюють на панів, що важкою і кровавою їх працею живуть пани тай фабриканти, уся та отара галапасів і павуків робочої шкіри.

І зважте тепер добре!

Коли нині приходить ся з дня на

день щораз тяжче жити, коли маленька купка людий щораз більше багатіє, а міліони робочого люду щораз більше біdnють, то чи не є причиною того страшного і несправедливого стану те, що засоби витворювання (продукції), земля, фабрики, варстati, копальні є приватною власністю маленької купки панів — капіталістів? Чиж не тут корінь лиха? Чиж приватна власність на засоби продукції не є жерелом всього визиску? Якеж се право, що ріжні Хлополупські, Кровопійці і Деришкіриrabуют в свою користь, для своєї кишені працю робітників, мужиків та ремісників? Якеж се право, що власне сею зрабованою працею міліонів робочих людій виросли ті величні-фабрики з високими комінами, ті великі промислові варстati, що працею їх леліють ті необмежені простори землі, що працею їх нагромадили ся в съвіті золоті гори капіталу, але з них не користає робочий люд? I відки-ж взяло ся те право власностi на плоди чужої праці? Чиж не дорогою рабунку, неволі і насильства?

В бурливі і сонїшні дні французь-

кої революції в 1848 році, коли робітники здобули владу в своїх руках та побили своїх ворогів, зачервонілись одної гарної днини на вулицях столиці Франції, Парижа, плякати з написом:

„Смерть злодіям!“

І як тільки ті плякати з'явилися, то знаєте, хто перший втік з Парижа?

Найбільший богач та міліонер на сьвіті, Ротшильд!

А що буде як робочий люд загорне владу не в однім місці, але всюди там, де потом і кровлю зливає сліди свого нужденного життя? Де втечуть злодії?...]

Добра новина.

Проклятєм було для давних невільників рабство! Проклятєм була для кріпаків панщина. Проклятєм є і нинішній капіталістичний лад для робочого люду!

Історія записує, що люди завсіди вміли бороти ся проти своїх гнобителів. Боротьба проти неволі і неправди вела ся від найдавніших часів.

[Коли давні пани дусили своїх невільників так, що для них краще було

вмерти, як жити, тоді зривалися вони до бунту проти своїх катів. А в тих бунтах плила невільницька кров, але й неодному катови спала голова з плеча. Коли панове - шляхтичі занадто прали канчуками і нагайками кріпацькі спини, то й кріпаки шукали собі самі справедливості.

А чи-ж нині міліоны тих нещасних істот робочого люду має покірно зносити голод і холод, нужду і горе, визиск і насильство? Чи-ж мають вони дозволити на те, аби той капіталістичний лад, що є для них нещастем і проклятєм, вічно панував на світі? Чи-ж несправедливість, неправда і неволя мають вічно панувати?

Декуди люди, от приміром в Англії, коли заведено до господарки машини, коли побудовано відтак фабрики, нападали з сокирями на машини і розбивали їх та нищили все, добачуючи в них же-рело своєї наглої нужди. Були се перші бунти робітників, які раніше проявлялися, а до котрих гнала робітників нужда і голод. Але пани легко здавили ті бунти. Вже тоді відчували робітники, де причина їх нужди, але не знали, як брати ся до неї, як валити нинішній лад.

Першими, що проголосили съвітови добру новину визволеня робочого люду з кайдан нинішної неволі, були славні люди Англічанин Роберт Овен і Француз Сен Сімон та Шарль Фуре, котрі жили тому сто літ назад. Всі вони дійшли до того, що нинішній лад є опертій на страшній несправедливості і кривді робочих мас, що причиною цього є приватна власність панів і фабрикантів на засоби продукції і що єдиним ліком на людську бідність є знесене тої приватної власності та заведене такого ладу, в котрім не було би ні богатих, ні бідних, ні дуків, ні злідарів, а всі були би рівні, в котрім всі засоби продукції, земля, фабрики, варстали, копальні, банки, залізниці, пароходи та всі богацтва були би власністю не купки панів, але всього народу. Такий лад, котрий повинен бути, назвали вони соціалістичним.]

Хтож має завести сей лад?

Тут перші соціалісти пішли манівцями. Вони не вірили в силу робочого люду. Їм здавалося, що горячими проповідями, яркими картинами терпінь бідного люду, приманчивими малюнками будучого ладу зможуть найти милосердє для бідного, робочого люду

в сердях богатих одиниць, королів, магнатів та буржуазії. Але панове буржуї були глухі на їх просьби. І тому заходи перших соціалістів остали ся і по нині мріями, а їх самих названо утопійними соціалістами.

Доперва великі німецькі учені: Карло Маркс і Фрідріх Енгельс на основі довголітніх наукових дослідів економічних (господарських) відносин в краях о незвичайно розвиненім фабричнім промислі західної Європи, як приміром в Англії, поставили добру новину соціалізму на правдивий і твердий ґрунт.

[Вони виказали в науковий спосіб те, на що вказали їх попередники, а іменно, що причиною несправедливого теперішнього ладу, що жерелом щораз більше зростаючої нужди і зубожіння мас, є приватна власність капіталістів на засоби продукції. І вони заявили цілому світови, що знищеннє і повалення нинішнього ладу через скасоване приватної власності на засоби продукції, через відображені дідичам землі, фабрикантам фабрик і машин та банкірам капіталів та віддане їх на спільну власність усього народу, мусить бути ділом не милосердних сердець володарів і буржуїв, але самого робочого люду.]

Вони вказали на те, що головною причиною суспільних перемін і переворотів в громадськім житю народів були завсіди не забаганки людей, але зміни в економічних (господарських) відносинах і умовах народів, зміни в способі продукції (витворювання). Вони дослідили те, що на історію людства складала ся завсіди боротьба поодиноких суспільних кляс. „Вільний і ненавільник, пан і кріпак, майстер і челядник, або просто гнобитель і гноблений завсіди ворогували між собою, та вели чи то скриту, чи отверту боротьбу, котра кінчила ся перебудовою суспільного ладу, а часом і загибілею одної з воюючих кляс“. Вони виказали вкінці, що до того великого перевороту в долі людського життя, до тої переміни ништного, капіталістичного ладу на соціалістичний, де не буде праці одних на других, але всіх для спільногодобра і щастя, де свободний розвій jeder людини буде умовою свободного розвитку всіх, пре скорий розвій самого капіталістичного ладу.

Ми нині наглядно бачимо, як щораз більше і більше зникають останки феодалізму в краях промисловомало ще розвинених і як зачинає псувати ся бу-

дова нинішного капіталістичного ладу в самих своїх основах, в краях о високо розвиненім промислі.

Ремісник тримається ще подекуди свого мізерного варстату, в котрім бачить останній свій ратунок. Але як йому поводитися? Треба бути сліпим, аби не бачити йому найбільшого свого противника, ненаситного фабриканта, котрий, маючи на своїх услугах найновітніші засоби продукції, вироблює товар краще і дешевше, як ремісник. Тої конкуренції, яку робить фабрикант ремісникам, ремісник ніколи не може видергати, бо не має такого капіталу, тих машин, одним словом тих засобів витворювання, які має фабрикант. Не маючи їх, він упадає і мусить впасти, аж вкінці, щоби не згинути самому і родині з голоду, йде в найми до фабриканта на роботу.

Подібна доля і тих мужиків по селах, що мають дрібні клаптики ґрунту, з котрих ніяк не можуть вижити. А щоби жити, мусять іти на роботу на панські лани.

Зі зростом промислової, фабричної і рільної продукції, зростає і число вільних наймитів, пролетарів. З кождим днем напливавуть вони з сіл і місточок

безчисленними масами до міст та тиня-
ють ся мов тіни попід панські камениці,
босі, обдерті, в голоді і холоді, вижида-
ючи хвилини, коли хтось змилосердить
ся над ними і возьме їх на роботу. А чи
всім тим бідакам може дати фабрика
місце? Таж у нас тих фабрик дуже
мало!

Робота по фабриках і панських ла-
нах тяжка, вбійча і довга, а платня
нужденна, дуже нужденна.

Фабриканти, хоча як найбільше на-
повнити свої кишені золотом і сріблом,
кажуть своїм робітникам вироблювати
як найбільше товарів, але завсіди стіль-
ки, скільки можуть вимірювати, що во-
ни розійдуться. А що діється ся тоді,
коли фабрики виробили товарів за бо-
гато? Бо, чи-ж фабриканти можуть ви-
мірювати точно, скільки тих товарів мо-
жуть люди запотрібувати? Тоді то на-
ступає крах, банкротство. Ринки пере-
повнені товарами. Лежать вони цілими
масами і не можна їх збути. Купці бан-
кротують. Фабриканти повиганяли ро-
бітників на вулицю. Фабрики стоять без
руху. Банкротують особливо менші фа-
бриканти та промисловці. Банкротство
йде за банкротством. Ліцитації за ліци-
тацією. Роками цілими триває так, аж

товари розійдуть ся. Се так звані крізи. Вони роблять в громадськім житю народів більші забурення і шкоди, як найлютійший голод, війна або помір. На тих крізах найкраще виходять великі дуки капіталісти. Вони можуть віддертати і перечекати крізи, бо мають готовий капітал. Такі крізи відбувалися в останніх часах дуже часто. Вони й тепер панують та приходять всюди. Люди дивуються ся, чому то приходить нараз велика тіснота, а не знають, відки вона береть ся.

Нинішній капіталістичний лад іде до того, що багацтва і маєтки на сьвіті переходять щораз більше в руки щораз менше численної купки великих панів-капіталістів, а разом з тим біdnie і попадає в щораз більшу нужду робочий люд. Приватна власність на землю, фабрики, машини, копальні стає монополем в руках купки людей, то значить, що тільки вони мають право бути власниками землі і фабрик, подібно як держава має монополь тютюну і солі, з котрих продажі єдино тягне всі зиски, а рівночасно та приватна власність стає проклятим не тільки робочого люду, але загалом цілого поступу та людства.

Та в тій хвилині капіталізм копає могилу для себе.

[Тим грабарем капіталізму, себто нинішніх порядків став не хто інший, як тільки робочий люд. Робочий люд усього сьвіту стоїть перед вибором: Нужда, руїна і загибель його, або повалене нинішнього капіталістичного ладу через скасоване приватної власності на засоби продукції та заведення на його місце нового ладу — спільноти продукційних засобів (землі і фабрик), ладу праці, ладу волі, рівності та братерства — ладу соціалістичного.]

За волю і хліб!

Здається, що нема вже нині робітника, котрий виживав би спокійно, з заложеними руками, загибелі своєї і своєї родини від нинішнього ладу. Добре то люди кажуть:

[На те є лихо на сьвіті, щоби з ним бороти ся. Тільки боротьбою може і мусить робочий люд повалити свою кривду.

Яка-ж має бути ся боротьба?

Ми знаємо вже, що остаточною ціллю робочого люду є повалене капіталістичного ладу через скасоване приватної власності на засоби продукції.

Чи можна се відразу зробити? Певно, що ні! Бо гляньте-ж:

От напали робітники на копальні та фабрики панів і силою забрали їх на свою власність. Те саме зробили мужики з добрами і землями дідичів та шляхтичів. Що роблять пани? Очевидно, що зараз депешують до своїх старостів, аби їм прислали поліцію, жандармів та військо. І от, ані робітники, ані мужики не встояли проти війська. Полила ся робітницька і жицька кров, людий закувано в кайдани та відставлено до арештів. Арештованих судять суди, такі панські суди на основі ріжних параграфів, котрі самі пани уложили. На основі отже тих параграфів, що їх видумали посідачі на бідних людий, засудив суд того нашибницю, того на арешт на ціле жите, того на більші і менші арешти. Пропала робітницька і жицька справа!

Чого нас учитъ сей приклад? Ось чого: Сеї панської землі і тих фабрик і копалень панів капіталістів стережуть, як ока в голові: уряд, військо, поліція, жандарми, суди.

Мало того! Розгляньте ся троха ліпше.

Хто видав усі нинішні права і за-

кони в краю і державі, що так тяжко кривдять робочий люд?

Пани і буржуї!

Хто наложив на робочий люд такі тяжкі тягарі і податки на всяку нужду: на державу, край, громаду, військо, суди, церкву і т. д., що женуть його вони з сього краю неволі і сліз геть в съвіт за очі?

Пани і буржуї!

Хто зробив так, що нині школи, удержанувані кровавим грошем робочого люду, неприступні для нього, що музичкі і робітницькі діти живуть в темноті?

Пани і буржуї!

Що значить те все?

А значить те, що пани захопили в свої руки всю владу в державі та краю, що на своїх услугах мають вони всі уряди, військо, адміністрацію, закони, суди, школи, церкву і т. д., що, маючи владу в своїх руках, можуть безкарно визискувати і рабувати працю і сили робочого люду.

Ось тепер то нам ясно, яка повинна бути боротьба робочого люду.

Робочий люд мусить перш усього позбутити ся опіки панів та нинішньої держави, котра боронить панських ін-

тересів. Позбудеть ся він сеї опіки, коли захопить в свої руки влада в державі, краю і громадах. Як се станеть ся, тоді і пани і попи будуть безсильні, бо все, що нині є на услугах панів, робочий люд скасує, от як приміром постійне військо. Тоді мати ме значінє і силу не воля панів, попів і їх уряду, але воля люду. Отсє є політична боротьба робочого народу, боротьба за його волю, которую він мусить добувати вже тепер. Без сеї боротьби не можна і думати про заведене соціалістичного ладу на сьвіті. Робочий люд мусить вперед відобрести панам їх влада і силу, яку вони мають тепер в своїх руках.

Та може дехто скаже на се: Якже мужикам і робітникам бороти ся за волю, коли їх жолудок пустий? Що нам по політичній боротьбі, коли нема де взяти кусника хліба?

Отже воно і правда!

Робочий люд мусить бороти ся не тільки за свою волю, але і за хліб.

Боротьба за хліб — се не тільки боротьба за те, щоби робітники і мужики та їх жінки й діти не голодували, не живили ся гірш скотини, та мали здорову іду. Боротьба за хліб вимагає, аби

працю робітника й мужика, з котрої живуть пани, міністри, урядники, військо, попи та всяке дранте — не визискувано, щоби її влекшити та хоронити, щоби і жите робітника і мужика берегти, а не торгувати ним, як житем вола.]

Отся боротьба вимагає, щоби робітники й мужики працювали не більш, як 8 годин на день, щоби праця вночі була заборонена, щоби до праці по фабриках та заводах не уживати дітей та хоровитих або вагітних жінок, щоби ті варстati i фабрики та загалом майстерні, де робочий люд працює, були здорово i безпечно уладжені, щоби працю чоловіка шанувати, коли він здоровий i може її давати. Отся боротьба вимагає далі, щоби робітники i мужики мали безоплатну лікарську поміч, щоби обезпечити їх на старість i на випадок каліцтва. То значить, щоби робітникам i мужикам тоді, як вони свої сили зробили або стратили i не можуть далі працювати, платила держава пенсію. Боротьба ся вимагає теж, аби робітники i мужики мали здорові i ясні помешкання, аби не мешкали в норах, пивницях та ліпнянках. Отсе є боротьба робочого люду за його хліб, се є економічна боротьба.

Робочий люд мусить докладати усіх сил, щоби політичну і економічну боротьбу вести рівночасно.

*

Нинішній капіталістичний лад можна порівнати з моровою пошестю. Куди вона пересуне — там бідність, нужда, голод і смерть.

На всяку одначе хоробу винайшли розумні люди способи, як її позбутися. Розумні люди, що бажають добра для робочого люду, винайшли теж і способи, якими треба бороти ся проти пошести нинішнього ладу. А бороти ся проти неї не треба аж тоді, як вона зіссе і винищить людий, але треба проганяти її зараз.

Дурний той батько, що кличе лікара до хорої дитини, коли її вже три чверти до смерти. Так само дурні ті люди, що, бачучи свою тяжку нужду і горе, кажуть: „Е, каже, чей пани змилосердяться!“ Хто так каже, той добровільно пхає свою голову під панський стрічок.

Що ж робити?

Робітники і мужики мусять вперед пізнати ту пошесть, мусять пізнати той нинішній капіталістичний лад, мусять пізнати своїх ворогів і зрозуміти, в чим

жерело і корінь їх бідності, одним словом, мусять осъвідомити ся. А тут повинні мужики та робітники брати собі примір таки від самих панів. Покажіть мені котрого пана, аби не вмів читати і писати? А між робочим людом темних людей як піску в морі! На 10 аж 7 темних!

[Покажіть мені далі котрого пана, аби він не читав своєї панської газети, котра пише про те, як робочий люд обкрадати, лупити, туманити і неволити?]

А в нас? Ледви тисячний читає соціалістичну газетку. А до того люди привчилися читати газетку, що боронить їх інтересів і добра, за дурно. І тому соціалістичній газетці тяжко вдергати ся.

Подивіть ся далі на панську дитину! За молоду вчать її і кладуть мов лопатою в голову: Гляди, дитинко, на сей сьвіт! Гляди, який він гарний! Памятай, що він належить до тебе! Глядино далі, скільки то в тім гарнім сьвіті темних і забитих голов з чорними, мозолистими руками! Ото вони всі твої раби, невільники! Вони мають на тебе працювати, а ти маєш панувати! А як вчать дітий мужиків та робітників? На самперід тримають їх в темноті, як кри-

мінальників в темнім льоху під землею. А потому вчать їх лише одного: гаруй на панів!

Гірка і страшна то правда, але правда!

З того виходить, що мужики і робітники мусять піднести ся зі своєї темноти, тай мусять освідомити ся, мусять передплачувати свої газети і книжки.

Та не досить робочому людови освітити ся і освідомити ся. Йому треба єднати ся до купи, щоби разом, спільними силами бороти ся з панами та з панським урядом. Робітники і мужики повинні організувати ся в спілки й товариства. До них треба платити маленьку грошеву вкладку, за котру товариство спроваджує робітничі і мужицькі газетки і книжки, удержані льокаль (хату) та виплачує своїм членам на випадок недуги або неспособності до праці підмогу.

Але в боротьбі робочого люду з панами є ще інші способи.

Один з них то сей, щоби при виборах до парламенту, сойму, рад повітових, громадських — вибирати не панів, а своїх розумних людей, таких, що за робітницьку і мужицьку справу скочили би в огонь. Треба, щоби справами

держави, краю, повіту, громади, котрі оплачує мужик і робітник, порядкували їх заступники, а не панські.

[Є ще острійші способи боротьби з панами. Се страйк, бойкот та революція.

Страйк — се змова робітників і мужиків проти їх ворогів, підприємців, фабрикантів та шляхтичів. У нас люди не раз страйкували вже. Але до страйку дуже часто не вміли брати ся. Щоби страйк вдав ся, треба, аби люди добре приготовили ся. То значить, аби вже наперід забезпечили себе на час страйку грошем чи хлібом, щоби люди могли видержати в нїм без голоду. Друга конечна річ при страйку се те, аби люди трималися разом купи, як один муж, щоби між ними не було зрадників та страйколомів. Трета річ се те, аби при страйках люди поводилися спокійно та не грозили на пусто панам. Нехай панам весь хліб в полі вигнє, нехай майстерні та фабрики заплісніють, а страйкарі нехай мовчки на се дивлять ся. Щоби не піти з торбами, пани мусять згодити ся на домагання мужиків та робітників.

Страйкують люди не тільки за ліпшу платню, але часом і за те, щоби вибо-

роти собі справедливі права. От тоді страйкують вже всі робітники і мужики, що працюють в фабриках, майстернях та на панських ланах і по почтах та зелізницях і так далі. Тоді весь рух устає. Швець не шиє чобіт, кравець одежі, пекар не пече хліба, поштар не розносить листів, зелізничник не працює при зелізниці. Все стоїть, все замерло. Такий страйк називають генеральним або загальним.

Бойкот — се теж змова. Бойкотують не тільки панів, але і попів та хрунів. Кого бойкотують, той живе гірше прокаженого. Не жують з ним, не говорять, не помагають йому. Відпекують ся його, як сатани.

Найострійший бій з панами та їх урядом — се революція. Тоді вже робочий люд не сидитьтихо і мовчки, але йде як один чоловік з оружем, яке хто має і міг добути, на панів та уряд. Іде на жите та смерть. Коли робітник або мужик ляже в сій съятій боротьбі трупом — то він боров ся і віддав своє жите не тільки за себе, але за свою родину, за свої діти, за своїх братів робітників та мужиків.

Останній, кровавий шум революції закінчить послідні рахунки робочого

люду з панами - капіталістами, коли до цього кроку приневолять пани робочий люд.]

Вороги соціалізму.

Як тільки стали люди голосити робочому людови добру новину соціалізму, заворохобило ся все, що жило його коштом. Почавши від найбільших панів та достойників державних, а скінчivши на їх слугах попах — всі вони повстали проти соціалізму. Кулями і тюрмою, глумом і пекольними карами хотіли здушити соціалізм. Та дарма! Соціалізм виріс нині в могучу силу. Він підбив собі розум і серця міліонів робочого люду в цілім світі та росте так, що недалекий вже той радісний день побіди його та робочого люду.

Чують і розуміють се добре вороги соціалізму, себто ті, що хочуть задержати на віки вічні нинішній капіталістичний лад, нинішну неволю і визиск робочого люду. І тому докладають вони всіх сил і способів, щоби робітників і мужиків відтягнути або відстрашити від соціалізму.

[І в нас є богато ворогів соціалізму. Як тільки прийде в село або до міста

соціалістична газетка або соціалістичний агітатор, або як тільки соціалісти скличуть де віче, так зараз вилізають всі п'явки робочого народу зі своїх нор. Фабрикант і дідич, пан староста і його писарчук, жандарм і поліцай, військо і попи, лихвар і всякий охлапник з панських столів — всі вони гайди на соціалістів і соціалізм.

Що кажуть ті люди на соціалістів?

Одні кажуть так: Соціалісти хочуть скасувати власність і маєтки людей та поділити їх між ріжних неробів, лінлюхів і волоцюгів.

От бачите тепер, як здорово брешуть! А спітайте но їх: Хто касував нині той нужденний і крівавий зарібок бідних людей? Хто рабує їх працю? Хто зробив те, що нині робітник голий, а мужик без землі і хати? Хто, як не ті всі, що горлають проти соціалізму? Хто, як не пани, фабриканти, дідичі та уряд? Соціалісти змагають до того, аби знести власність панів, котру зрабували вони на робочим люді. Бо чи ж робітники і мужики мають яку власність? Чи ж та хата, або кусник ґрунту бідного мужика або робітника — се власність? Чи ж тоту „власність“ треба ділити, як кажуть вороги соціа-

лістів? Деж там! Соціалісти хочуть, аби ту власність, маєтки і богацтва, що заграбили в свої руки пани і дуки, віддати на спільну власність цілого народу, щоби ніхто не нарікав, що той має за мало, а той за богато. Весь маєток має належати до одного і до всіх. Як се буде, тоді і праця буде приемна, бо кождий буде знати, що вона йде в користь його і спільногого добра. Тоді зникне журба про завтра. Ніхто не буде журити ся, що жде його голодова смерть або жебри. Щасливі будуть ті, котрі жити муть в соціалістичнім ладі.]

„Соціалісти хочуть знищити родину, хочуть, щоби люди жили як Турки!“ — кажуть далі вороги соціалізму.

А спітайте но їх: Чи ж нинішній капіталістичний лад не зруйнував родини? Чи ж не правда те, що нині не любов вяже людий до спільногого життя, а гріш? Чи ж не правда те, що нині за гріш продає жінка своє тіло? Чи ж не є се найбільша ганьба людства? Якож се родинне щастє робітника і мужика? Чи ж жінка робітника не відлучена нині від чоловіка і від дітей, бо всі працюють в фабриці або на лані? Чи ж діти без опіки матери і батька не виростають без виховання, в темності і ді-

кости? Чи ж жінку робітника або мужика не насилують паничі та фабриканти? І дяж ся родина у мужика або робітника? Пани її зруйнували, соціалісти хочуть її будувати. Не гріш, а любов лучити-ме людий між собою для спільногого життя в соціалістичнім ладі. Жінка стане подругою чоловіка та буде з ним рівна. Тоді то зникне явна і тайна простиупція. Тоді то у перве в історії людства запанує одноженьство.

Закидають далі соціалістам, особливо попи, що вони хочуть відобрести народови релігію, що хочуть її знищити.

Се така брехня, як і попередні. Соціалісти кажуть, що релігія повинна бути приватною справою кожного чоловіка. В що віриш і як віриш, нехай се належить до сумління кожного чоловіка.

[Соціалісти виступають однаке проти старшування одної віри або одного обряду над другим. Соціалісти виступають проти кожної віри, котрої похід значений був кровю і людськими трупами. Ніяка віра не має за собою так сумної слави, як католицька. Возьміть під увагу середновічну інквізицію, коли то католицькі попи палили на костирах тисячі невинних людей, котрих підо-

зрівали, що вони не є католиками. Або пригадайте собі, як польські езуїти ширili католицизм і унію на Україні. Або читайте, як ширять тепер побожні католики свою віру серед диких поган.

Соціялісти виступають теж проти тих попів, що удають съвятих і приятелів народу, а одурюють його та друтъ з нього останну шкіру, проти тих, що помагають панам і панському урядови в їх розбоях над робочим людом. Чиж такими були перші християни? Ті бідаки, що серед голоду, холоду і терпінь ішли між народи і проповідували їм, — як каже євангелист Матей, — „що Христос в цілій своїй славі прийде незадовго на землю і заложить велику державу, в котрій перші будуть останнimi, а останні першими, і кождий християнин, що задля Христа посвятив свій маєток і родину, дістане стократну нагороду“. Але чудесний прихід Христа не наступив. Тому попи перенесли се до життя позамогильного, щоби в сей спосіб відвернути увагу бідного й робочого люду від боротьби з панами й лихом на сїм съвіті.]

Богато ще закидів роблять соціялістам, але найпідлійший сей, що соція-

лізм видумали Жиди, що соціалісти а Жиди то всео одно.

Коли хтось видумає щось розумного і пожиточного, то люди не питаютъ, хто се видумавъ, Жид чи Німець, Москаль чи Полякъ. Воно є загальним добромъ, з котрого всї користають. Так само є і з соціалізмомъ. Ми бачили, що перші стали голосити його англійські, французькі і німецькі учени. Коли і між Жидами є славні соціалісти, коли і Жиди переняли ся соціалізмомъ та організують ся під червонимъ прапоромъ, то з сього повинна тішити ся кожда людина, котра бажає поступу, щастя та братерства всіх народівъ, всіхъ тихъ, що стогнуть нині під важкимъ ярмомъ панів та їхъ уряду.

Коли всякі темні духи, особливо наші попи горлають так на жидівський соціалізмъ, то чому ж не мають вони відваги кидати болотомъ на того, котрого імени так страшило надуживають, а котрий був однимъ із першихъ, що став голосити бідному народови слова рівності, справедливости та любови близнього? Чиж Христос не був Жидомъ? А всї апостоли не були Жидами? Але о що інше розходить ся нашимъ брехунамъ. Вони хочуть використати ненависть

наших людей до лихварів, котрі є ворогами не тільки українського і польського, але і жидівського робочого люду і викликати загальну ненависть проти Жидів на те, щоби з того черпти користь для себе. От, о що їмходить!

Соціялісти, котрі виступають проти всякої кривди і гнету чоловіка над чоловіком, народу над народом, кажуть, що робітники цілого світу є собі братами без огляду на те, чи вони Українці, чи Поляки, чи Москалі, чи Німці, бо всіх їх гнете спільний ворог, нинішній капіталістичний лад, бо всі вони стогнуть під одним ярмом неволі панів та їх уряду!

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Отсей клич, котрим закінчили великі учителі соціалізму, Маркс і Енгельс свій „Комууністичний Маніфест“, виданий у перше 1847 року, близькавкою рознісся по цілім світі і став тим краєугольним каменем, на котрім робочий люд будує величавий храм своїх жадань і надій, щастя і волі, братерства і рівності.

Значінє, вагу й силу слів зрозуміли давно робочі люди всіх просвічених

народів. А зрозумівши його, стали єднати ся до купи задля спільної боротьби з панами і урядом проти невиносимого нинішнього капіталістичного ладу, задля виборення тих всіх домагань, які голосить соціалізм; стали єднати ся в ряди міжнародної, політичної, боєвої партії, міжнародної соціалдемократії.

Тай чи може бути інакше? Чи ж неволя, гніт і нужда не давить робітника і мужика без огляду на те, чи він Німець чи Поляк, Москаль чи Українець? Чи ж проти міжнародної сили і спілки панів не треба виставати велику міжнародну силу пролетарів, силу робітників і мужиків?

Соціалдемократи переконали ся, що для успішного розвою соціалізму найкраще, аби робітники й мужики кожного народу єднали ся зокрема в свою соціалдемократичну спілку, або партію, аби тим успішнійше вести боротьбу за здійснене тих всіх клічів, котрі голосить соціалізм. І нема впні просвітного народу на сьвіті, де робітники і мужики не єдналися під червоним прапором соціалізму. Німці і Французи, Італійці і Еспанці, Москалі і Поляки, Чехи і Мадяри, Фінляндці і Вірмени, ба навіть Японці і Китайці (Хінці), всі вони зор-

ганізували ся в соціалдемократичну партію і з успіхом ведуть роботу визволення робочого люду з ярма нинішньої неволі.

А якже є з українським народом, тим великим народом, що мешкає в числі 33 міліонів тут в Австрії, себто в Галичині, Буковині і Мадярщині та на Україні в Росії і в Америці та в Канаді, тим народом, що недавно пробудився з довгого сну та почав ломити віковічні кайдани тяжкої неволі, в які закули його хижі сусіди?

От зачали і у нас добре люди міркувати над тим, як би то і нашим робітникам та мужикам визволити ся з бідності та неволі.

І от прйшли таки і наші люди до пересвідчення, що українським робітникам та мужикам треба зробити так, як се зробили давно їх товариші інших народів. Пора нам перестати нарікати і плакати! Пора нам поставити силу!

Кажуть наші люди, що громада великий чоловік і велика сила. Свята то правда!

Треба одначе, щоби сї слова не були лише словами, треба перевести їх в діло. Треба, щоб українські робітники та мужики єднали ся разом до купи в велику,

сильну, українську соціалдемократичну партію.

Тільки соціалізм, що бридить ся вся-ким гнітом у всіх його формах, потра-фить визволити український робочий люд з його бідності й неволі. Тільки в со-ціалізмі наше суспільне, економічне і політично-народне визволене.

Щораз більше ростуть наші ряди! Щораз більше зростають наші сили! Всюди, де тільки дусить ся український робітник по панських фабриках та май-стернях, всюди, де зливає український мужик панські лани потом і кровю, лунає грімко клич:

Єднайте ся в ряди української соціалдемократичної партії!

„Праця“,

часопись для працюючого люду,
орган української соціалдемокра-
тичної партії,

виходить у Львові два рази на місяць і коштує
на рік в Австрії 3 корони, в Німеччині 3 марки,
в Америці і в Канаді 1 доляра.

Кождий робітник і селянин повинен пренуме-
рвати, читати і ширити „ПРАЦЮ“, бо вона за-
ступає інтереси всього працюючого і кривдженого
люду!

Адреса редакції і адміністрації така:

„Праця“ у Львові, Скшинського 14.
(„Pracia“, Lemberg, Austria.)

„Борба“,

виходить у Чернівцях два рази на місяць і коштує лише 4 кор. річно.

Хто читає „БОРБУ“, вироблює собі суцільний світогляд і може осудити кожду подію в суспільному житті. „БОРБА“ обговорює в цікавий спосіб краєву і державну політику. Лише „БОРБА“ подає правдиві вісти про події в парламенті, вона відкриває кожду зраду, поповнену на інтересах робочого люду. „БОРБА“ доносить про робітничий рух на цілім світі, про боротьбу робітничої класи. „БОРБА“ учиє соціалізму. Хто хоче знати, як соціялісти думають про суспільні події, хто хоче навчити ся соціалістичної думки, нехай читає передовсім „БОРБУ“ !

**Адреса редакції і адміністрації: „Борба“,
Чернівці (Буковина), ул. Райса ч. 16.**

Читайте та ширіть „Добру Новину“!

„ДОБРА НОВИНА“,

просвітно-наукова та суспільна часопись для працюючого люду, з образками, виходить у Львові, що два тижні.

„ДОБРА НОВИНА“ призначена для широких народних мас. Подав в найприступнійшій формі статі просвітні, популярно-наукові, суспільні і господарські, вістки з біжучого політичного життя, важніші події з цілого світа, поради і поученя, образки, повістки, оповідання, вірші і т. і.

„ДОБРА НОВИНА“ коштує на цілий рік:
в Австрії . . . 4 корони,
в Німеччині . . . 5 корон,
в Росії . . . 3 рублі,

в Америці і в Канаді 1 доляра і 50 центів.

Хто не може сам заплатити собі „ДОБРОЇ НОВИНИ“, нехай приступить до спілки з другим, то буде дешевше коштувати.

„ДОБРУ НОВИНУ“ повинні замовити собі всі товариства, кожда читальня і кождий, хто тільки вміє читати.

Гроші і письма для „ДОБРОЇ НОВИНИ“ посыайте на таку адресу:

„Добра Новина“, у Львові, улиця Скшинського ч. 14.

(„Dobra Nowyna“, Lemberg, Austria.)

Читайте та ширіть „Добру Новину“!

Кождий повинен мати у себе отсі виданя:

I. БІБЛІОТЕКА „ДОБРОЇ НОВИНИ“:	с.
1. Хто з чого жив?	20
2. Чи є тепер панцина? (Оповідання)	20
3. Як повстав сьвіт? (З 13 образками)	20
4. Скритий ворог	10
5. Що таке соціалізм?	15
6. Звідки взявся чоловік? (З 15 образками)	30
7. Вода в природі	10

ІІ. ИНШІ ВИДАНЯ:

„Вставайте, кайдани порвіте!“ Збірник в сотні роковини уродин Тараса Шев- ченка (з 5 образками)	20
A. Луначарський: Великий народний поет (Тарас Шевченко)	50
Тристалітній ювілей панування російських царів Романових (з 6 образками)	20
Лев Юркевич: Національна справа і ро- бітництво	30
B. Левинський: Селянство і соціалдемо- кратія, з додатком: Аграрні програми соціалістичних партій	K 1·00
Кавтський: Соціальна революція	50
Лясаль: Про суть конституції	10
B. Винниченко: Дочка жандарма	30
Робітничі пісні	10
Демократична республіка	10
Робітничий Календар на 1914 рік	60
Гумористичний Календар „Жала“ на 1914 р.	60
Малий Календарик на 1914 рік	10

(Далі на слідуючій стороні.)

1147

ВИДАВНИЦТВО „ДОБРА НОВИНА“ У ЛЬВОВІ.

(1986)

III. ПЕРЕПІСНІ ЛИСТКИ:

Серія переписних листків

1) Тарас Шевченко
2) Шевченко в 26 році життя
3) Шевченко як козачок
4) Шевченко в неволі
5) Родинна хата Шевченка
6) Могила Шевченка
Хто бере цілу серію, платить лише 30
7) Володимир Винниченко 10
8) Біда в робітничій сім'ї 6
9) Не сіють, не оріють

IV. ПОРТРЕТ К. МАРКСА 30

Замовлення і гроші просимо посыкати на таку адресу:

„Добра Новина“, у Львові,
улиця Скшинського ч. 14.

(„Dobra Nowyna“, Lemberg, Austria.)

Для книгарень і кольпортерів даемо
відповідний опуст.

Гроші треба присилати разом з замовленням, бо без грошей не посылаємо пікому.

Бібліотека „Доброї Новини“, Ч. 5.

24.6.86

Що таке соціалізм?

(Третє видання.)

